

Asia: VN/19386/2026

Lausuntopyyntö Kiertotalouden strategisen ohjelman väliarvioinnista

Mitkä ohjauskeinot ovat vaikuttavimpia ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi?

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

- Mitkä arvioinnin suosituksista ovat mielestänne tärkeimpiä seuraavassa vaiheessa ja miten konkretisoisitte niitä?

Uudenmaan liiton vastaus:

Taloudellisen ohjauksen kehittäminen

Verotuksen painopistettä tulisi siirtää työvoiman verotuksesta neitseellisten luonnonvarojen käytön verotukseen sekä poistaa uudelleenkäytettävien materiaalien nykyinen kaksoisverotus. Samalla tulee luoda vahvempia verokannustimia uusiomateriaalien käytölle ja kiertotalousratkaisujen markkinoiden syntymiselle. Yhtenä keinona olisi arvioida arvonnäköveron poistamista kiertotaloustuotteilta ja -materiaaleilta sekä hyödyntämättömiltä sivuvirroilta määrääjäksi, esimerkiksi seuraavaksi kymmeneksi vuodeksi. Tällaiset veroratkaisut voisivat vauhdittaa kiertotalousinnovaatioiden käyttöönottoa, parantaa uusiomateriaalien kilpailukykyä ja edistää kiertotalouden markkinoiden kehittämistä.

Rahoituspolkujen rakentaminen

Kiertotalouden ratkaisujen etenemiseksi tutkimuksesta ja pilotoinnista teolliseen skaalaamiseen ja markkinoille tarvitaan selkeä ja pitkäjänteinen rahoituspolku, jossa hyödynnetään nykyistä paremmin esimerkiksi Business Finlandin, EU-rahoituksen sekä kansallisten ja alueellisten rahoitusinstrumenttien mahdollisuuksia. Kuten väliarvioinnissa todetaan, esim. EAKR-rahoitus on kohdistunut suurelta osin korkeakouluille ja kunnille, kun taas yritysvetoiset investoinnit ovat jääneet vähäisemmiksi. Yritysten aktiivisuus rahoituksen hakemisessa on ollut verrattain vähäistä, mikä korostaa tarvetta vahvistaa yritysten tukea rahoitusmahdollisuuksien tunnistamisessa, hankkeiden valmistelussa ja eri rahoitusinstrumenttien hyödyntämisessä.

Rahoitusta tulee suunnata markkinoiden rakentamiseen ja uudistamiseen julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä, jotta tutkimuksessa ja kehittämishankkeissa syntyvät ratkaisut saadaan tehokkaammin kaupallistettua ja laajasti markkinoiden käyttöön. Tämän tueksi tarvitaan pitkäjänteistä ekosysteemirahoitusta, kansallista aluekehitysrahoitusta, hankevalmistelurahoitusta sekä riittävää kansallista vastinrahoitusta. Rahoitusjärjestelmän tulee mahdollistaa monitoimijainen

yhteistyö ja tarjota tarkoituksenmukaisia välineitä eri toimijoille sekä tukea myös kuntatason kiertotalouden suunnittelua ja toimeenpanoa.

Väliarvioinnissa haasteena nähtiin myös, että rahoitus tyypillisesti painottuu materiaali kierron loppupäähän kohdistuvaan toimintaan, jätejakeisiin ja jätehuoltoon. Suunnitteluvaihe, tuotekehitys ja materiaali virtojen optimointi jäävät vähemmälle huomiolle rahoituksissa siitä huolimatta, että niissä löytyisi suurin vaikuttavuus potentiaali kiertotalous murroksen edistämiseksi. Uudenmaan liitto tunnistaa haasteen ja toivoo, että ohjauksessa ja rahoituksessa kiinnitettäisiin erityistä huomiota suunnitteluvaiheen kiertotalouden tukemiseen.

Hankintojen vahvistaminen

Julkisia hankintoja tulee hyödyntää nykyistä vahvemmin kiertotalouden ratkaisujen kysynnän ja markkinoiden rakentamisessa. Kiertotalous kriteerien käytön tulee olla pakollista ja niiden soveltamisesta tulee edellyttää raportointia kaikissa EU:n kynnysarvot ylittävissä julkisissa hankinnoissa. Samalla on varmistettava, että hankintayksiköillä on riittävä osaaminen ja käytännön välineet kriteerien soveltamiseen.

Kiertotalouden mukaisten hankintojen kehittämisessä tarvitaan systemaattista markkinavuoropuhelua, jossa hankintayksiköt ja potentiaaliset tarjoajat voivat jo hankinnan valmisteluvaiheessa yhdessä tunnistaa tavoitteet, markkinoiden tarjonnan ja mahdollisuudet niiden toteuttamiseen. Lisäksi tarvitaan pilotteja, joissa esimerkiksi kunnat ja yritykset kehittävät ja testaavat yhdessä toimivia kiertotalouden hankintakriteerejä ja toimintamalleja. Piloteissa tulee hyödyntää jo olemassa olevia kriteerejä ja hyviä käytäntöjä sekä varmistaa niiden levittäminen ja käyttöönotto laajemmin. Näin julkisilla hankinnoilla voidaan samanaikaisesti vahvistaa kiertotalous ratkaisujen kysyntää, tukea yritysten markkinoille pääsyä ja nopeuttaa toimivien ratkaisujen skaalautumista.

- Onko teillä näkemyksiä eri ohjauskeinojen toimivuudesta, esimerkkejä muista maista ja arvioita toteuttamiskelpoisuudesta?
- Miten täydentäisitte kiertotalous ohjelman tavoitteita ja toimenpiteitä?

Uudenmaan liiton vastaus:

Tavoitteisiin tulisi selkeästi kirjata, että kiertotalous ratkaisut eivät saa heikentää luonnon monimuotoisuutta, vaan niiden tulee tukea luonnon kantokyvyn vahvistamista.

Miten Kiertotalouden green dealin puitteissa tehtävää yhteistyötä ja toimintamalleja voisi kehittää?

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Uudenmaan liitto tunnistaa arvioinnissa esitetyt kiertotalouden green dealin kehitystarpeet. Arvioinnin mukaan green deal on onnistunut sitouttamaan toimijoita, mutta vapaaehtoisuuteen perustuva malli ei yksin riitä systeemiseen muutokseen. Vapaaehtoinen malli ei ole riittävän houkutteleva mahdollisille sitoutujille. Green dealin hyödyt ja lisäarvo voivat jäädä sitoutujille ja

mahdollisille sitoutujille epäselväksi. Usein taloudellinen hyöty motivoi mahdollisia sitoutujia, joten Uudenmaan liitto ehdottaa, että kiertotalouden green dealiin sitoutumisesta olisi mahdollista saada konkreettista taloudellista hyötyä esimerkiksi rahoitushauissa.

Uudenmaan liitto haluaa myös kiinnittää huomiota kiertotalouden green dealin hyväksymisprosessiin, joka on kohtalaisen raskas. Tulisi miettiä prosessin keventämistä, ilman, että vaikuttavuus kärsii.

Kiertotalouden green dealin sitoutujajoukkoa tulisi laajentaa erityisesti materiaali-intensiivisille toimialoille.

Ympäristöministeriön solmimat green deal -sopimukset ja sitoumukset tulisi olla ekosysteemipainotteisimpia. Erityisesti sitoumuksen nykyinen lähtökohta ”oman toimintansa kannalta vaikuttavimmat toimenpiteet” helposti jää yrityksen omaksi ponnisteluksi verrattuna konsortiositoumuksiin, joissa päästään paremmin ekosysteemien konkreettiseen rakentamiseen. Painottamalla ekosysteemiajattelua voidaan myös näyttää Green dealin potentiaalinen tuoma liiketoiminnallinen arvo.

Valtionhallinnon panosta tarvitaan erityisesti kiertotalouden mittaamiseen yhtenäistämässä ja muussa mittaamisen kehittämisessä.

Mitä kiertotalouden rahoitusmalleja tai -ratkaisuja tulisi vahvistaa tai mitä uusia malleja tulisi kehittää?

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

- Mitkä ovat keskeisimpiä pullonkauloja kiertotalousinvestoinneissa, ja miten niitä tulisi ratkaista?

Uudenmaan liiton vastaus:

Kiertotalousinvestoinneissa on haasteita erityisesti (1) innovaatiovaiheessa, eli erityisesti oikeanlaisen innovaation tunnistamisessa arvoketjussa. Yritykset ovat suhteellisen hyviä tunnistamaan yrityksen sisäisiä innovaatiotarpeita, mutta huonompia tunnistamaan ekosysteemissä olevia innovaatiomahdollisuuksia. (2) Tunnistetun ekosysteemi-innovaation rahoituksen hakemisessa, johtuen sekä kohdasta yksi, resurssipulasta ja myös yleisestä kokemuksesta hankehakemuksien tekemisen raskaudesta. (3) Hankeinvestoinnin jälkeisessä tuotteistamisessa.

Nämä voitaisiin ratkaista (1): Rakentamalla toimijoiden välille ekosysteemejä mm. konsortiodien kautta työpajatoimintaa painottaen. (2) Toimijoille on varsin hyvin koulutusta ja tietoa tarjolla hankerahoituksesta, tärkeintä olisi saada innovaatiot tarpeeksi konkreettisiksi rahoituksen hakemiseksi. Tähän tarvitaan innovaatiotoimia, jotka eivät sijoitu pelkästään innovaation alkupäähän, ideointiin. Esimerkiksi jatkuvaa sparrausta sekä Proof of Concept (PoC) -rahoitus ja -ohjelmia tarvitaan tässä vaiheessa. (3) Hankeinvestoinnin jälkeinen tuotteistamis- ja markkinoille vientiohjelmat toimivat liiketoimintamallien ja asiakasymmärryksen vahvistamiseksi. Lisäksi tarvitaan markkinan rakentamista ja uudistamista, vastaanottokyvyn kehittämistä ja skaalaamista. Innovaatioiden, uusien toimintamallien vaikuttavuus syntyy vasta, kun ne on laajasti kaupallistettu ja otettu käyttöön. Tulee tunnistaa myös kaupalliset ja toiminnalliset innovaatiot, ei vain teknologisia.

- Miten kiertotalouden edistämisen tulisi sisältyä tulevaan EU:n monivuotisen rahoituskehityksen kansalliseen ohjelmaan?

Uudenmaan liiton vastaus:

Kansallisessa ohjelmassa on tärkeää turvata aluekehittämisen rahoitus, sillä alueet tuntevat parhaiten omat erityispiirteensä, tarpeensa ja toimijaverkostonsa. Kiertotaloussiirtymä edellyttää pitkäjänteistä rahoitusta, mielellään vähintään noin kymmenen vuoden aikajänteellä, jotta ekosysteemityötä voidaan rakentaa suunnitelmallisesti ja vaikuttavasti.

Kiertotalouden edistämiseksi tarvitaan pitkäjänteinen kokonaisohjelma, joka tukee erityisesti ekosysteemien rakentumista ja yhteistyötä. Tukea tarvitaan muun muassa ekosysteemien rakentamiseen, proof-of-concept-rahoitukseen, tuotteistamis- ja markkinoillevientiohjelmiin sekä markkinoiden rakentamiseen. Nykyisiä tukimuotoja on jo hyvin saatavilla yritysten omaan kehitystyöhön, mutta erityisesti ekosysteemitason toimintaan tarvitaan vahvempaa tukea. Tämä siksi, että suurin osa innovaatiotoiminnasta tapahtuu kumminkin yritysten ja toimijoiden sisäisenä kehityksenä.

Miten julkisia hankintoja tulisi ohjata nykyistä vahvemmin kiertotalousmarkkinoiden luomisessa?

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

- Miten kiertotaloutta tukevia julkisia hankintoja tulisi edistää ja minkälainen ohjauskeinojen kokonaisuus olisi tässä tehokkain?
- Ovatko julkisille hankinnoille asetetut kiertotalous- ja kestävyyttä koskevat tavoitteet riittävän vaikuttavia, ja miten niiden toimeenpanoa tulisi vahvistaa (esim. ohjaus, kannustimet tai rahoitus)?

Uudenmaan liiton vastaus (sama, kuin kohdassa 1.):

Julkisia hankintoja tulee hyödyntää nykyistä vahvemmin kiertotalouden ratkaisujen kysynnän ja markkinoiden rakentamisessa. Kiertotalouskriteerien käytön tulee olla pakollista ja niiden soveltamisesta tulee edellyttää raportointia kaikissa EU:n kynnysarvot ylittävissä julkisissa hankinnoissa. Samalla on varmistettava, että hankintayksiköillä on riittävä osaaminen ja käytännön välineet kriteerien soveltamiseen.

Kiertotalouden mukaisten hankintojen kehittämisessä tarvitaan systemaattista markkinavuoropuhelua, jossa hankintayksiköt ja potentiaaliset tarjoajat voivat jo hankinnan valmisteluvaiheessa yhdessä tunnistaa tavoitteet, markkinoiden tarjonnan ja mahdollisuudet niiden toteuttamiseen. Lisäksi tarvitaan pilotteja, joissa esimerkiksi kunnat ja yritykset kehittävät ja testaavat yhdessä toimivia kiertotalouden hankintakriteerejä ja toimintamalleja. Piloteissa tulee hyödyntää jo olemassa olevia kriteerejä ja hyviä käytäntöjä sekä varmistaa niiden levittäminen ja käyttöönotto laajemmin. Näin julkisilla hankinnoilla voidaan samanaikaisesti vahvistaa kiertotalousratkaisujen kysyntää, tukea yritysten markkinoille pääsyä ja nopeuttaa toimivien ratkaisujen skaalautumista.

Miten eri toimijoiden sitoutumista sekä ohjelman pitkäjänteisyyttä ja poikkihallinnollisuutta voitaisiin lisätä?

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Valtion, alueiden, kuntien, yritysten, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä järjestöjen yhteistyölle tarvitaan pysyviä rakenteita. Maakuntaliittojen ja alueellisten kiertotalousekosysteemien rooli kansallisten tavoitteiden toimeenpanossa tulisi tunnistaa nykyistä selkeämmin ja alueille on turvattava mahdollisuudet pitkäjänteiseen koordinaatioon. Uudenmaan kiertotalouslaakso on hyvä esimerkki alueellisesta yhteistyömallista, joka kokoaa eri toimijat edistämään kiertotalouden ratkaisuja ja on tuottanut Uudellamaalla konkreettisia toimia muun muassa rakentamisen, maamassojen hyödyntämisen ja kuntien kiertotaloustyön tueksi. Saadut kokemukset osoittavat, että pysyvä alueellinen koordinaatio auttaa viemään kansallisia tavoitteita käytäntöön ja vahvistaa toimijoiden sitoutumista. Kiertotalouden green deal voi toimia sitoutumisen välineenä, jos sitoumuksia tuetaan riittävällä asiantuntija- ja rahoitustuella ja ne kytketään osaksi ohjelman toimeenpanoa, seurantaa ja vaikuttavuuden arviointia. Lisäksi eri politiikkalohkojen tavoitteiden ja ohjauskeinojen tulee olla keskenään johdonmukaisia, jotta ne kannustavat toimijoita pitkäjänteisiin kiertotalousinvestointeihin.

Vartiainen Petra

Uudenmaan liitto - maakuntajohtaja Telén Tuija